

Сторінка підготовлена районною громадською організацією "Сілка краєзнавців" № 39

У науково-краєзнавчій спадщині відомого краєзнавця, заслуженого працівника культури України Марії Антонівни Шкаліберди (1918-1998) значне місце посідає шевченківська тематика. Очолоюючи тривалий час Кам'янський літературно-меморіальний музей О. С. Пушкіна і П. І. Чайковського, вона досліджувала сторінки біографії Т. Г. Шевченка, пов'язані з Кам'янщиною і, зрозуміло, що з особливим інтересом вивчала взаємозв'язок творчості Кобзаря з творчістю О. С. Пушкіна, П. І. Чайковського, його ставлення до декабристів.

Зокрема, аналізуючи творчість Шевченка і Пушкіна, дослідниця доходить висновку, що багато тем поезії Кобзаря і Пушкіна співзвучні між собою. Хоч вони були людьми різних епох і поколінь, їх споріднював полум'яний патріотизм, любов до покріпаченого народу. Особливо зріс інтерес Шевченка до творів Пушкіна після заслання. Сучасник Кобзаря П. Куліш писав, що "навісні з рідним епосом любови Тарас гільки Пушкіна". Підтвердженням цього є слова Шевченка в повісті "Прогулка с удовольствием и без морали", де він зазначає: "стихи Пушкіна не сходили у мене з язика, пока ми не поїхали к селу".

Наскільки глибоко запали пушкінські вірші в душу Кобзаря, М. А. Шкаліберда судить з того, як часто він цитує їх напам'ять. У його щоденнику зустрічаються рядки з "Свєтєна Оєсіяна":

*Вперед, вперед, моя исторія!
Лицо нас новое зовет!*

Єдина Шевченка і Пушкіна ставлення до декабристів. У поезії "Сон" український поет називає декабристів "парями волі" і зображає їх міцним духом, незламними борцями:

*В музі, в каторзі — не просите,
якби плава не стогане, не мліє!*

*Раз добром настрите серце
Вик не прохайте.*

Пушкін і Шевченко однаково оцінюють, на думку М. А. Шкаліберди, суспільне значення літератури. Через усю творчість Кобзаря проходить мотив Пушкінського

□ ДО 200-ЛІТТЯ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Краєзнавчі дослідження Марії Шкаліберди

"Пророка". Подібно до російського поета революційне слово Шевченка порівнюється з вогнем, що палить людські серця. В поезії "Неофіти" він благає дати душі убогий силу:

*Щоб огнем заговорило,
Щоб слово пламенем взялося,
Щоб людям серце розтопило.*

Ці рядки перекладаються з рядками із "Пророка" О. Пушкіна: "глаголом жець сердца людей".

Духовну співзвучність тем поетичних творів Шевченка і Пушкіна відчували сучасники. У 1859 році в Лейпцигу вийшла книга "Новые стихотворения А. Пушкина и Т. Шевченко", в якій вміщено усі твори поетів, які в Росії були заборонені цензурою. Вірші були надруковані рідними мовами поетів.

Невтомна дослідниця минувшини М. А. Шкаліберда з'ясувала, що позначені глибоким знанням народного життя твори Т. Г. Шевченка не залишали байдужим і П. І. Чайковського. У червні 1880 року П. І. Чайковський у Кам'янці написав один із кращих своїх дуетів "На вгороді коло броду". У 1975 композитор написав романс "Вечір" на слова Шевченкового вірша "Садок вишневий коло хаги". У творчих задумах П. І. Чайковського було створення фантазії для оркестру на українські народні теми до 80-річчя від дня народження Шевченка. Та передчасна смерть композитора завдала здійсненню цього задуму.

У своїх дослідженнях М. А. Шкаліберда звертає увагу на те, з якою шаною і любов'ю Т. Г. Шевченко ставився до декабристів. Вона підкреслює, що його світгляд формувалася у той період, коли пам'ять про них була ще свіжою серед перодових людей Росії. Восени 1843 року в селі Ковалівці, що на Полтавщині, Шевченко познайомився з учасником декабристського руху Кап-

ністом і часто з ним зустрічався. Через нього він зблизився з сім'єю М. Г. Рєпніна — брата декабриста С. Г. Волконського.

Особливо часто Шевченко згадує про декабристів після заслання. У цей час вони поверталися із Сибіру. Із деякими з них Тарас Григорович зустрічався особисто. У Нижньому Новгороді він читає твори поетів-декабристів, мріє написати про них поему і збирає для цього матеріал. Тут же він зустрічається з декабристом І. О. Анненковим. Пізніше в Москві Шевченко слухає розповіді С. Г. Волконського.

У Нижньому Новгороді поет вперше побачив журнал "Полярная звезда", на обкладинці якого були портрети п'яти повисених декабристів. У своєму щоденнику Шевченко записав: "Портрети перших наших апостолів-мучеників мене так глибоко вразили, що я до цього часу не можу відпочити від цього гітучого враження. Якби було добре, якби вибиті медаль на пам'ять про цю жахливу подію. З одного боку портрети цих великомучеників з написом "Перші російські благоуслики свободи", а з другого боку медаль — портрет неубогазубитого Тормоза (Миколи І) з написом "Не перший російський коронований кат".

Цікавою видається розвідка М. А. Шкаліберди щодо можливості перебування Т. Г. Шевченка на Кам'янщині. Вона приводить народний переказ про те, що ще в дитинстві Шевченко разом з прощанами села Кере-

Біля Тарасової криниці.

лівка ходив до Мотронинського монастиря дорогою через Жабитин до Холодного Яру. А зворотний шлях пролягав через Михайлівку та Райгород.

Повертаючись якось цією дорогою, Тарас з прощанами зайшов до лісу напиться води з прозорого джерела в долині між горбами. Живописне місце і прохолодна вода дуже сподобалися йому і він розчистив і впорядкував джерело. З того часу це місце називають Тарасовою криницею. Це джерело на околиці села Михайлівка і сьогодні служить людям, охороняється як пам'ятка природи, що нагадує про Т. Г. Шевченка.

Олександр ШАМРАЙ,
кандидат історичних наук,
голова районної організації
Національної спілки
краєзнавців України.

11-та районна науково-практична краєзнавча конференція "Рідний край у контексті історії України"

Присвячується 60-річчю утворення Черкаської області та 70-тій річниці визволення України від німецько-фашистських загарбників

Мета і завдання конференції: вивчення цікавих досліджень з історії рідного краю і оприлюднення їх для широкого аудиторії, набуття учнями певного досвіду у публічних виступах і культурі ведення наукової полеміки.

Конференція відбудеться 25 квітня 2014 року о 09.00 годині в приміщенні Кам'янської загальноосвітньої школи № 1 (актова зала корпусу початкових класів).

До участі в конференції запрошуються учні старших класів, вчителі загальноосвітніх шкіл, науковці, краєзнавці.

Робота конференції буде проходити в двох секціях:

1. Історія Кам'янського району в контексті 60-річної історії Черкаської області. Предметом досліджень має бути історія населеного пункту району, школи, підприємства, організації, установи та інших об'єктів рідного краю.

2. 70-річчя визволення території України від німецько-фашистських загарбників. Пріоритетними темами досліджень мають бути історія визволення території рідного краю від німецько-фашистських загарбників та участь неординарних особистостей району у визначних подіях Великої Вітчизняної війни: Корсунь-Шевченківській операції; взятті Берліна, Параді Перемогі та інших військових операцій і цікавих подій.

Вимоги до виступів: матеріали виступу та повідомлення надавати у друкованому вигляді та електронній версії до 1 квітня 2014 року до Кам'янського державного історико-культурного заповідника. Тривалість виступу до 7 хвилин.

Кращі матеріали конференції будуть надруковані в спеціальному науково-популярному збірнику — "Джерело".

За довідками щодо участі у конференції звертатися в Кам'янський державний історико-культурний заповідник за тел.: 6-22-74; 6-19-75.

Оргкомітет.

ВІКТОРИНА

1. В якому році було відкрито району і дитячу бібліотеку?
2. Хто з письменників-земляків у роки війни був спеціальним кореспондентом газети "Боевой товарищ"?
3. В якому році в Кам'янці була споруджена Свято-Миколаївська дерев'яна церква та які історичні події і постаті пов'язані з нею?
4. Хто в нашому районі першим був удостоєний почесного звання — заслужений працівник культури України і в якому році?
5. Якому підприємству виповнилося 6 170 років і хто сприяв його будівництву?
6. У якому році в Кам'янці відбулася сільськогосподарська та кустарна виставка і що на ній було представлено?
7. Хто змінив головною отаманом Холодного Яру Василя Чучуляку після його загибелі і звідки він був родом?
8. Яка сільськогосподарська артіля 1929 року через п'ять років свого існування змінила назву і на яку?
9. Коли в Кам'янці була відкрита лікарня і на скільки ліжок вона була розрахована?
10. Який колектив, з якого населеного пункту і за які досягнення був занесений на Всесоюзну дошку пошани в Москві?
11. Коли в Кам'янці було встановлено пам'ятник Т. Г. Шевченку? Хто із кам'янчан докладав найбільше зусиль до цього?
12. Назвіть скульптора, який є автором пам'ятника Т. Г. Шевченку в Кам'янці.
13. У яких кутках сучасного Кам'янського району бував Т. Г. Шевченко?
14. Хто з художників-земляків зображував Т. Г. Шевченка у своїх творах?
15. У якому році Кам'янці було присвоєно статус міста?
16. Назвіть дату утворення Кам'янського державного історико-культурного заповідника.
17. Як пам'ятник зниклощину на території парку ім. Декабристів до 1975 року? Де вони були розташовані?
18. Як польські поміщики володіли землями на території сучасного Кам'янського району в XIX-XX століттях?
19. Яку назву дістала пам'ятка археології — курган, розкопаний в селі Флярківці у 1981 році?

20. Хто написав донос російському царю про те, що Б. Хмельницький у Чигирині карбує власну монету?
21. Хто з отаманів займав посаду командира Чернотинського кінного полку під час Холодноярського повстання 1918-1922 рр.?
22. Назвіть прізвище командира 20-го Гвардійського стрілецького корпусу, який у січні 1944 року звільняв територію Кам'янського району від німецько-фашистських окупантів.
23. Хто із наших земляків був удостоєний звання Героя Радянського Союзу за форсування Дніпра у 1943 році?
24. Яку неофіційну назву серед радянських бійців дістала 45-міліметрова протитанкова гармата зразка 1937 року?
25. Які заклади існували в різні роки у приміщенні нинішнього історичного музею?
26. Яку роль виконувала Кам'янська управа в Південному товаристві?
27. Хто із декабристів брав участь у нараді в листопаді 1823 року в Кам'янці?
28. Де відбував заслання власник Кам'янця — декабрист В. Л. Давидов?
29. Назвіть відомого артиста, наших земляків, ювілейні дати яких святкуватимуться 2014 року.
30. Хто із наших земляків-артистів започаткував театральну династію? Назвіть членів цієї династії.
31. Назвіть директорів Кам'янського машинобудівного заводу.
32. Хто із художників, наших земляків, отримав премію "Український національний олімп", у якому році? Які роботи художника зберігаються в фондах Кам'янського заповідника?
33. Який відомий письменник прожив у Кам'янці з 1971 по 1979 роки? Над якими творами працював у нашому місті?
34. Кому із перших і за які заслуги було присвоєно звання "Почесний громадянин міста Кам'янця"?
35. Хто із нащадків Давидових нещодавно відвідав Кам'янцю? Якій сімейній реліквії отримав у подарунок Кам'янський заповідник?

Відповіді надсилати до 1 квітня 2014 року в Кам'янський державний історико-культурний заповідник.

Оргкомітет.